

Kdyby Josef Gočár cestoval časem a v září roku 2020 se objevil v Hradci Králové, co by spatřil? Jak jím navržené okružní třídy sotva stačí nárůstu automobilismu? – ale zaplatěpanbu za ně, jiná města jsou na tom mnohem hůře (vid', Pardubice!). Možná by se přišel podívat, co se změnilo za víc jak sto let v architektuře musea od jeho učitele Jana Kotěry. Ve sklepení by viděl úplně nově adaptovaný prostor s výstavou Klubu konkretistů KK3. Jistě by zašel i ke své vlajkové lodi, funkcionalistickému kostelu v Ambrožově ulici. A hle, co by tam našel? Výstavu Klubu konkretistů KK3.

Připomeňme si, jak se k architektuře Josefa Gočára vztahuje Klub konkretistů. V první řadě můžeme uvést důraz na racionalismus a geometrický jazyk, to mají jistě společné.

Slovo *konkrét* označuje esteticky fascinující nový tvar či dílo, zhotovené nenapodobivým způsobem, tedy nejčastěji řečí geometrie a minimalismu. Jak to popsal Victor Vasarely: *Moje obrazy jsou uklidňující nebo vzrušující vizuální dráždění, která jsou pro člověka stejně nenahraditelná jako kyslík, ultrafialové záření nebo vitamíny*. Jak dlouho s námi tento typ umění je? Podíváme-li se na kompozice a zlatý řez, snad odvědycky. Základní geometrická kompoziční síť ovšem bývala zahalena pláštěm napodobujícím realitu. Téměř za každou renesanční malbou, ať už jde o madonu nebo Ukřižování, je soustava linií a propojených geometrických tvarů. Racionální umění bez závislosti na viděné realitě je s námi přibližně od doby těsně před první světovou válkou. Wassily Kandinsky objev nenapodobivého umění přirovnal k rozbití atomu v roce 1911. Prvními geometristy možná nebyl Mondrian, Kandinsky a Kupka, ale švédská malířka Hilma af Klint. Rozkvět tohoto přístupu k umění se stal ve dvacátých a třicátých letech neskutečně ohromujícím. Existovaly skupiny *Abstrakce-Tvorba* a *Kruh a čtverec* se skutečně globální působností. Od Sovětského svazu, přes celou Evropu, Spojené státy až do Jižní Ameriky. Zřejmě proto, že geometrie mohla být univerzálním jazykem. Další velký boom přišel v šedesátých letech. Tehdy byl založen Klub konkretistů také v Čechách v návaznosti na vznik skupiny Křížovatka.

Můžeme vystopovat historické paralely mezi nezobrazivým uměním a architektonickým kubismem a funkcionalismem, což nás přivádí zpět k Josefu Gočárovi a jeho 140. výročí narození, jež si připomínáme v roce 2020. Říkalo se mu kníže české architektury. Z fotografií na nás shlíží jako zosobnění důkladnosti, přemýšlivosti a představivosti v bílém plášti, pohled odjinud pod hustým obočím. Během čtyřiceti let své tvůrčí dráhy nestavěl jen domy a neřešil urbanistické problémy, byl také rektorem Akademie výtvarných umění v Praze a získal Velkou cenu a řád francouzské Čestné legie za účast na Světové výstavě v roce 1925. Za tu výstavu, jež přinesla nový proud art deco. Gočár v instalaci použil vítězný sloup se Štursovou sochou Vítěze. Připomínku tohoto Vítězství umístil architekt před svou stavbu Rašínova (Tylova) gymnázia.

Gočár často spolupracoval se sochaři, součástí jeho rondokubistických staveb jsou sochy nejslavnějších umělců té doby. Nevyhýbal se ani spolupráci s regionálními, tedy v místě usedlými autory, například Koželužská škola byla doplněna dvěma sochami Josefa Škody. Gočár nebyl žádný suchý funkcionalista kopírující Le Corbusiera, jeho práce je vždycky autentická, osobní, kontextuální a kvalitní. Gočárův otisk v Hradci Králové je nesmírný, výjimečný, vytvořil z Hradce Králové architektonický skvost srovnatelný v Čechách jedině s Baťovým Zlínem. Škoda, že na tuto fenomenální epochu Hradec neumí v současnosti navázat. Není od věci poznamenat, že první zakázku pro Hradec Králové získal Gočárův učitel Jan Kotěra, když mu bylo 31 let. Josef Gočárovi dokonce pouze 23 let, první opravdu samostatný projekt řešil ve svých osmadvaceti, schodiště.

V prostoru, jež donedávna sloužil jako sklad, otevírá muzeum novou výstavní síň. Před výstavou tradičních obrazů dalo přednost experimentálnímu kolektivnímu projektu. V ještě nezmapovaném prostoru s monumentálními podpěrnými sloupy se setkává svým konceptem jeden

z prvních aktivních land-artistů a performerů, objevitel nových způsobů přemýšlení o světě, zemi a umění **Miloš Šejn** (v minulosti také kurátor královéhradecké galerie) s generací mladších autorů nejrůznějšího naturelu. Fluidní plochy a dotyky barev **Petry Švecové** zkoumají médium obrazu a jeho funkci v lidském prostoru. Mají stejně blízko ke konceptuálnímu jako perceptuálnímu pojetí umění, malba má kvalitu myšlenky i objektu vnímaného city a empatií. Podobně nehmotná je ve svém zásahu do prostoru také **Vladana Hajnová**. Již od ní známe drátěné krychle, které staví do podoby věží. Prázdný vzduch uzavřený do pravidelné lesklé kovové sítě tentokrát zformovala do různě vysokých válců a kvádrů. Jejich akumulací stvořila architekturu města, možná podobně, jako ji staví z krabiček od sirek a dóz od kafe architekt v první iniciační fantazii radiantního sídliště. Pravidelné členění povrchu dodává instalaci pregnantní ornamentální charakter.

Stoly a regály s hnědými keramickými či bílými porcelánovými modely domků **Roberta Bučka** jsou inspirované nedostavěnými domy v Turecku. Myšlenka domova v globalizovaném světě, kde lidé mohou žít v maximálním komfortu i v nejděsivější chudobě (slumy, brazilské *favely*, chilské *callampas*, peruánské *barriadas* či *pueblos jóvenes*, venezuelské *ranchos*, po francouzsku *bidonville* – města z plechovek) není ideou samozřejmou a nárokovou. Mezi lidskými právy ustavenými deklarací není právo na domov, máme však právo domov si svobodně hledat. Bezdomoví, související se ztrátou zázemí, identity, intimity, stability a sounáležitosti, nepostihuje jen ty nejchudší. Absenci prožitku domova má na svědomí i životní tempo pracujících tříd.

V práci s naplaveným dřevem se u Bučka projevuje archeologický či archívni princip podobný klasickým instalacím Miloše Šejna z osmdesátých let. Nespojuje je však zájem o hmotu, spíše duchovní princip. Šejnova *Gočariana* je sofistikovanou instalací, vytvořenou z prostých a zároveň enigmatických konkrétních předmětů, z bílé školní křídly, dřevěných fragmentů, dutých a plných tyčí, kulatého zrcadla, kamene, vodováhy, dřevěných lunet, videa a zvuku. Šejn je přesvědčen, že *Dělení, že něco je příroda a něco je sociální téma, neodpovídá skutečnosti*.

Markéta Váradiová zasadila svou zrcadlovou instalaci do vnějšího prostoru muzea. Objekt ve tvaru dvou propojených hexaedrů s neidentifikovatelným určením může být vesmírným kokonem, faraónovou rakví i včelínem, mění úhel odrazu reality podle pohybu člověka.

V galerii AMB vystavující obsadili oba prostory, halu modlitebny i elegantně zaokrouhlený interiér bývalé kotelny. Tato část Konkrétního podzimu je de facto Salonem. Členové klubu a několik hostů přihlásilo své práce na téma architektura obecně, či ještě lépe, se vztahem k architektuře Gočárových staveb. Vystavují zde stálíce i noví hosté. Zlínský **Michal Pášma** se nechal okouzlit modernistickou malbou avantgard. Neláká na nich jen dokonalá kompozice, zlatý řez, čistá krása geometrie a konstrukce plochy a prostoru, ale také počátek moderní doby, kdy *prouny* a *suprematické osvobozené nic* vznikaly a svět se zdál tak blízko hvězdám. Avantgarda byla spřízněna s inženýrsko-technickou civilizací. Věřilo se, že umělec může být původcem změny ve společnosti.

Zdeněk Šplíchal se ponořil do kontaktů a distancí stavebních ploch, **Miroslav Štěpánek** akcentoval architektonickou vertikálnítu. Host **Petr Benda** se zaslil na téma Gočárova rondokubismu, národního slohu. **Šárka Hrouzková** pokračuje ve svém prozkoumávání *tradičně ženských* technologií, jako je tkaní. Pokud je kamenný dům nedostupný, bylo by možné ho utkat? Třeba i ze zlatých tkalounů?

Počítačové grafiky **Michala Pšeničky** asociují množiny a výseče, autor používá základní, neonové i pastelové barvy, s nimiž se dopouští dotyku a překrývání ploch, jakoby vytvářel mapy okem z vesmírného satelitu. Objev letošního *Konkrétního podzimu* **Petra Juhanyaková** představuje

velkoformátové obrazy, v nichž prozkoumává vědomí, experimentuje s formou a deklaruje tvarovou nespoutanost a hudební inspirace (*You Only Live Twice, J. S. Bach*).

Pardubická legenda **Alva Hajn** je zastoupen sérií objektů z osmdesátých let, kdy se skromně živil architektonickými realizacemi. I ve volné tvorbě používal stavební materiály, v tomto případě beton a železo. Na zemi ležící objekty jsou jako grunt, jako základ pro vize jiných, méně hmotných představ. Sochaři **Tomáš Polcar** a **Luděk Míšek** přivezli objekty monumentální velikosti, formy i tíhy. Práci prvního charakterizuje spíše základová obvodní zeď, ať už rotundy nebo toho nejelementárnějšího prvku, buňky či atomu, pro druhého prapůvodní tvar skrytý za sochařskou formou, *heavy metal a křehkost*, jak říká Jana Vincencová. Odvážná stavba, brána, most nebo hrazení **Václava Siky** je modelem, částí stavebnice, zatímco **Jan Dudešek** nám představuje konstrukci pro pozorování řeky v blízkosti jezu u pardubických Gočárových mlýnů. Nejde o novostavbu, ale o remake. **Jaromír Brabenec** se vrací ke svému tradičnímu materiálu, plechu, z něhož vznikaly v minulosti obálky, dopisy, nyní knihy tak beztlížné, jako motýli.

Pozoruhodná kolínská autorka **Jolana Havelková** se představí fotografií, která na první pohled jako běžná momentka vůbec nevypadá, podlehla procesuální dekonstrukci. Je to mělká fotografická socha, ve skutečnosti fotogram. V překvapivé hloubce se pohybuje chaos a život zároveň. Spirálový tok linií nazvaný *Nemluv na mne tak složitě* se zavrtává do masa světových problémů, mezi něž autorka počítá neporozumění a nedorozumění, křehkost života na Zemi ohroženého nestabilitou, nepředvídatelným vývojem, ekologickou a migrační krizí. Fotografie, jež sahá až na hranice média, je typická i pro **Martinu Jurčkovou-Kopeckou**, v případě seriální koláže *Řadovky_Gočár* fotografie reality přestává být reálná, ale stává se básní o architektuře. V aktuální práci autorka poukazuje na progres a tradici v kvalitní architektuře města posledního století. Kruhová Gočárova okna z funkcionalistického kostela se opakují v kruhových oknech nejlepší nové stavby Státní vědecké knihovny od skupiny Projektíl.

Aleš Svoboda do dvou secesních rámců uzavřel digitální tisky. Sám autor k tomu říká: *Rámy se mají postarat o kontext – Gočár studoval za secese. Přes kubismus se dostal k funkcionalismu, což je pro mne takový architektonický konkrét... Světlé je deskripce Gočárova sv. Václava ve Vršovicích, tmavé je volná plošná interpretace vycházející z Gočárova tvarosloví. Takže v prvním je to vlastně „studie“ jeho práce, abych se dostal k nepopisné práci s geometrickými tvary.*

Václav Malina konstruuje krajinu jako stavbu na ploše plátna. **Jaroslav Jebavý** se od kroužků v ploše vydal samolepkovými kolečky do prostoru, aby vznikl objekt otisku jeho vzpomínky v čase – návštěvy newyorské megapole a dobré whisky v jazzových klubech Manhattanu na dohled mrakodrapům. V grafickém listu **Lubomíra Příbyla** se opakovaný motiv linie skládá do podoby sítě a intervalů. Trojrozměrný objekt v otočném pohybu je zachycen v ploše grafiky, a ještě před tím maticí proděravěnou a propletenou silnými provazy. Ve vnějším prostoru Gočárovy stavby, uvnitř sakrálního komplexu, se zkondenzovaly skleněné louže **Štěpána Málka** odrážející exteriér a roztančily světelné a skleněné zauzlované trubky **Ivy Kolorenčové**.

Zářiová první část podzimu je prologem k říjnové finální, kdy se v Galerii AMB v Gočárově kostele setkáme s poctou fenoménu Gočár od Petra Duba, Richarda Loskota, Lexy Peroutky. Na Gočárově schodišti bude intervenovat Milan Mikuláščík. V galerii U Přívozu ve Státní vědecké knihovně, jediné opravdu současné stavbě na území Hradce Králové z posledních let, se připravuje výstava, v níž se s dílem klasiků Jiřího Bieleckého a Květy Pacovské protnou na míru vzniklé práce Petry Hudcové, Pavla Šimíčka a Roberta Bučka.

Martina Vítková